

**Akčný plán rozvoja okresu Trebišov
v znení dodatku č. 3**

Obsah

I. Analýza nepriaznivého hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho stavu okresu Trebišov	3
II. Zhodnotenie rozvojového potenciálu okresu Trebišov	9
III. Východiská Akčného plánu	11
IV. Návrhy opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Akčného plánu okresu Trebišov, časový harmonogram, spôsoby a zdroje financovania.....	14
A. Prioritná oblasť Komunikácia a koordinácia	16
B. Prioritná oblasť Podnikanie a lepšie pracovné miesta	18
C. Prioritná oblasť Vzdelávanie a kariéra	22
D. Prioritná oblasť Moderné a dostupné verejné služby	25
E. Systémové a podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu okresu Trebišov na úrovni KSK.....	25
F. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni ústrednej štátnej správy .	26
G. Spôsoby a zdroje financovania Akčného plánu rozvoja okresu Trebišov	27
V. Proces monitorovania a hodnotenie dosiahnutého pokroku v zlepšení hospodárskej, sociálnej a environmentálnej situácii v okrese Trebišov.....	28
VI. Integrácia už existujúcich rezortných programov, resp. prierezových programov a návrh odstránenia prekážok na ich využívanie	29

I. Analýza nepriaznivého hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho stavu okresu Trebišov

Okres Trebišov bol 15. decembra 2015 v súlade so zákonom č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov“) zaradený Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „ÚPSVaR“) do zoznamu najmenej rozvinutých okresov (ďalej len „NRO“). Následne bol Rozvojovou radou okresu Trebišov v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi z územia, najmä zástupcami miest a obcí okresu Trebišov, zástupcami štátnej správy v okrese, mimovládnyimi organizáciami, podnikateľskými subjektmi a expertným tímom splnomocnenca vlády pre podporu NRO vypracovaný päťročný Akčný plán rozvoja okresu Trebišov (ďalej len „Akčný plán“).

Dôvodom zaradenia okresu Trebišov medzi NRO je dlhodobá vysoká miera evidovanej nezamestnanosti. K 31. 12. 2013 dosiahla úroveň 22,4 % a k 31. 12. 2015 úroveň 18,4 %. V porovnateľných obdobiach miera evidovanej nezamestnanosti v SR dosiahla úrovne 13,5 % a 10,6 % (zdroj ÚPSVaR). **Počet uchádzačov o zamestnanie sa k 31. 5. 2016 medziročne znížil na 10 707 osôb, z toho disponibilných UoZ bolo 8 294 osôb** (zdroj ÚPSVaR). Napriek poklesu nezamestnanosti sa hospodársky rast v okrese Trebišov dostatočne neprejavil, navyše sa situácie zhoršila aj v dôsledku ekonomického a politického vývoja na Ukrajine.

Okres Trebišov je jedným z 11 okresov v Košickom samosprávnom kraji (KSK). Okres má spoločnú hranicu na juhu s Maďarskom a na východe s Ukrajinou, táto časť hranice je zároveň vonkajšou Schengenskou hranicou. Západná hranica s okresom Košice-okolie prechádza hrebeňom Slanských vrchov oddelujúcim Východoslovenskú nížinu od Košickej kotliny. Okres na severe susedí s okresom Vranov nad Topľou v Prešovskom samosprávnom kraji, ktorý patrí tiež medzi NRO. Najdlhšiu hranicu tvorí na východe s okresom Michalovce.

Územie okresu Trebišov sa rozkladá na ploche 1 073,48 km², **okres má viac ako 105 862 obyvateľov**, hustotou zaľudnenia 98,7 obyvateľov na km² je vidieckym okresom. **V okrese Trebišov sú 4 mestá – Trebišov, Čierna nad Tisou, Kráľovský Chlmec, Sečovce a 78 obcí.**

Cestné dopravné napojenie okresu Trebišov tvoria cesty I/19 medzinárodného významu (E58) (v úseku Dargov – hranica okresu Trebišov a Michalovce) a I/79 zaradená do základnej komunikačnej siete. Táto spája Vranov nad Topľou a obec Čierna pri štátnej hranici s Ukrajinou, kde sa končí bez hraničného priechodu. Jej celková dĺžka je 90 km.

Železničná doprava v okrese zohrávala v minulosti kľúčovú úlohu v ekonomike Československa. Dôležitý železničný uzol medzinárodného významu v Čiernej nad Tisou so štandardnou a širokorozchodnou traťou má dominantné postavenie v preprave tovarov smerom na Ukrajinu a opačne. Širokorozchodná trať vedie v úseku Haniska pri Košiciach – Maťovce, hranica s Ukrajinou a umožňuje dopravu surovín do hutníckeho komplexu v Košiciach a do krajín západnej Európy. V Košiciach a Dobrej pri Čiernej nad Tisou sú vybudované terminály kombinovanej cestnej a železničnej dopravy. Terminál Dobrá a prekladisko tovarov Čierna nad Tisou majú potenciál zohrávať významnú úlohu v integračných procesoch Ukrajiny v rámci EÚ, ale aj trojstrannej spolupráce zahŕňajúc Maďarsko.

Nerastné suroviny a geológia. Na území okresu Trebišov je pomerne veľké množstvo ložísk stavebného kameňa, vápencov, bentonitu, andenzitu, perlitu, zlievarenských pieskov, štrkopieskov a v SR jediné ložisko čierneho uhlia v štádiu antracitu. Minerálne a liečivé podzemné vody sú zastúpené slanými alkalickými sírnato-boritými vodami s nevyužitými minerálnymi prameňmi. V okolí Brehova sú prítomné aj významné náleziská rôznych druhov minerálov, predovšetkým foriem SiO₂.

Podľa počtu obyvateľov patrí okres Trebišov medzi väčšie okresy Slovenska. K 31. 12. 2015 bolo v okrese 105 862 obyvateľov. Podľa oficiálnych štatistík žilo v okrese 60 % obyvateľov slovenskej národnosti, 26 % obyvateľov maďarskej národnosti a takmer 7 % rómskej národnosti. Je však možné predpokladať, že podiel rómskeho etnika je výrazne vyšší.

Tabuľka č. 1 Percentuálny podiel obyvateľstva podľa národnosti k 31. 12. 2014

	Okres Trebišov	Košický samosprávny kraj	Slovensko
Slovenská	60,2	74,0	81,2
Maďarská	26,1	9,3	8,4
Rómska	6,9	4,9	2,0
Ostatné národnosti	6,8	11,8	8,4

Zdroj: Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2015, ŠÚ SR 2016, Tab. 02_04.

Vekovou štruktúrou sa okres Trebišov mierne líši od slovenského priemeru najmä mladšou populáciou. Proces starnutia populácie je pomalší ako na úrovni Slovenskej republiky a podobný, ako na úrovni Košického kraja. Úbytok obyvateľstva je spojený predovšetkým s migráciou mimo okres s negatívnou prognózou, pokiaľ Akčný plán neprijme adekvátne opatrenia.

Tabuľka č. 2 Obyvateľstvo podľa základných vekových skupín k 31. 12. 2014

	Okres Trebišov	Košický samosprávny kraj	Slovensko
Predproduktívny vek (0-14 rokov) v %	17,6	17,2	15,3
Produktívny vek (15-64 rokov) v %	70,1	70,0	70,7
Poproduktívny vek (65+ rokov) v %	12,3	12,8	14,0
Priemerný vek (roky)	38,2	38,5	39,9

Zdroj: Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2015, ŠÚ SR 2016, Tab.02_05 a 02_06.

Dlhodobá vysoká nezamestnanosť v okrese Trebišov je spôsobená synergiou objektívnych faktorov, ako sú periférna geografická poloha, historický vývoj ekonomiky okresu a subjektívnych faktorov, ako sú dopady geopolitickej situácie, ekonomickej volatility ako aj hospodárskej politiky a sociálnej politiky, či inštitucionálnych nastavení. Napriek rozvinutej technickej infraštruktúre územia, ako kontaktného prihraničného okresu, táto nie je v dôsledku problémov vo východnej Európe využitá v prospech ekonomického rastu. Rovnako dobre vybudovaná štruktúra priemyslu nadväzujúca na poľnohospodársku prvovýrobu využívajúcu potenciál územia je prakticky v celom rozsahu decimovaná a nevyužívaná. Za odchodom mladej pracovnej sily z okresu a vysokou nezamestnanosťou je tiež miestna ekonomika nedostatočne zhodnocujúca miestne zdroje

a nedostatočne vybavená štruktúra vzdelávacích inštitúcií v kontexte stredného i celoživotného vzdelávania.

Napriek tomu, že miera evidovanej nezamestnanosti v okrese výrazne klesla z 28 % v roku 2003 a 25 % v roku 2009 (keď sa najviac prejavili dôsledky finančnej krízy na trhu práce) na 18 % v roku 2015, čím sa vrátila na svoju predkrízovú úroveň, oproti slovenskému priemeru je takmer o tri štvrtiny vyššia.

Tabuľka č. 3 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Trebišov a na Slovensku vo vybraných rokoch (%)

	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015
Trebišov	27,6	24,2	18,6	25,2	26,9	22,4	18,4
Slovensko	15,6	11,4	8,0	12,7	13,6	13,5	10,6

Zdroj: ŠÚ SR, DATAcube 2016

V okrese Trebišov bolo ku koncu mája 2016 evidovaných 10 707 uchádzačov o zamestnanie, z toho 8 294 disponibilných uchádzačov o zamestnanie. Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla 16,6 %. Najviac uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ“) sú pomocní nekvalifikovaní pracovníci, pracovníci v službách a v obchode, technici a odborní pracovníci.

Medzi UoZ je vysoký podiel nezamestnaných so základným vzdelaním, výrazne prevyšujúci slovenský priemer, v súlade s krajským priemerom.

Tabuľka č. 4 Štruktúra UoZ podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania k 31. 5. 2016 v (%)

	Okres Trebišov	Košický samosprávny kraj	Slovensko
Neukončené základné	6,6	7,0	5,5
Základné	31,2	31,4	24,8
Stredné	57,3	53,0	58,9
Vyššie a vysokoškolské	4,7	8,5	10,7

Zdroj: UPSVaR

Štruktúra nezamestnaných podľa doby trvania nezamestnanosti sa výrazne líši od krajského aj slovenského priemeru. Takmer 44 % UoZ je bez práce dlhšie ako 3 roky. Podľa veku je nezamestnanosť vyššia ako slovenský priemer hlavne v kohortách 35 až 54 rokov.

Tabuľka č. 5 Štruktúra UoZ podľa doby trvania nezamestnanosti k 31. 5. 2016 v (%)

	Okres Trebišov	Košický samosprávny kraj	Slovensko
Do 12 mesiacov	33,7	41,0	48,4
13 až 36 mesiacov	22,7	24,0	22,6
37 a viac mesiacov	43,6	35,0	29,0

Zdroj: UPSVaR

Tabuľka č. 6 Štruktúra UoZ podľa veku k 31. 5. 2016 v (%)

	Okres Trebišov	Košický samosprávny kraj	Slovensko
Menej ako 25 rokov	13,7	14,4	14,5
25 – 34 rokov	24,5	24,7	24,1
35 – 44 rokov	25,2	25,0	24,3
45 – 54 rokov	23,2	22,6	22,2
55 rokov a viac	13,3	13,3	15,0

Zdroj: ÚPSVaR

V roku 2015 bolo v okrese Trebišov 232 voľných pracovných miest, zväčša v profesiách ako sú zvarač, zámočník, kuchár, čašník, zamestnanec SBS, poisťovací a finančný poradca. V rámci vzdelania najväčší záujem pretrváva o stredné odborné vzdelanie a úplné stredné všeobecné vzdelanie. ÚPSVaR Trebišov bol nahlásený najvyšší počet voľných pracovných miest podľa požadovanej profesie SK ISCO-08 na pozíciách pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. Aj to svedčí o skutočnosti, že **nízke mzdy v okrese Trebišov** nepredstavujú motiváciu zamestnania sa v tomto okrese, zvlášť pre mužov.

Priemerná mesačná mzda zamestnanca v roku 2014 v okrese Trebišov dosiahla 737 EUR (muži 784 EUR a ženy 685 EUR), kým priemerná mzda v košickom kraji dosiahla 908 EUR (muži 1 009 EUR a ženy 788 EUR) a priemerná mzda na Slovensku dosiahla 957 EUR (muži 1 076 EUR a ženy 824 EUR). **Mzda v okrese tak bola o vyše 200 EUR nižšia, ako slovenský priemer. Odchodom z okresu si tak mohli zamestnanci v priemere prilepšiť o takmer 30 % mzdy** (muži by si prilepšili dokonca o 37 %).

Ekonomika okresu Trebišov bola po roku 1989 výrazne postihnutá rozpadom odvetví agropotravinárskeho, spracovateľského, strojárkeho, nábytkárskeho priemyslu a priemyslu stavebných hmôt. Z potravinárskeho priemyslu, nadväzujúceho na regionálnu poľnohospodársku produkciu, ostala len výroba čokolády súkromnou firmou.

Zlepšenie neprinesla ani investícia do priemyselného parku v areáli bývalého závodu Frucona, ktorý bol uvedený do prevádzky v roku 2008. Na výstavbe priemyselného parku sa podieľali vkladom finančných prostriedkov mesto, SARIO a vlastník areálu, ktorý ho prenajal mestu nájomnou zmluvou. Z celkovej plochy je prenajatých len 30,18 %. Kapacita pre rozvoj priemyslu nie je ani zďaleka využitá nielen v samotnom priemyselnom parku, či v okresnom meste, ale ani v okrese ako celku, hoci tu **sú predpoklady pre rozvoj priemyselných odvetví využívajúcich vlastné zdroje - pracovnú silu, vlastné prírodné zdroje regiónu a polohu regiónu.**

Z celkovej rozlohy okresu Trebišov zaberajú **lesné pozemky** plochu 14 540 ha. Štátna správa registruje 31 pozemkových spoločností, 41 uznaných poľovných revírov, ktoré obhospodarujú plochu 96 226 ha poľovnej plochy. Na území okresu sa nachádza jedinečné prírodné územie Európskeho významu, CHKO Latorica, chránené vtáčie územie.

Okres Trebišov disponuje 78 748 ha poľnohospodárskej pôdy. Z tejto výmery je 57 052 ha ornej pôdy, 16 058 ha trvalo trávnych porastov, 1 778 ha viníc, 671 ha sádov a 3 188 ha záhrad. Osobitne významné sú vinice zaradené do vinohradníckej oblasti Tokaj, kde pôsobí 17 subjektov, ktoré sa venujú pestovaniu hrozna a výrobe vína.

V roku 2015 sa v okrese Trebišov chovalo takmer 90 000 ks hovädzieho dobytku, 2 500 ks ošípaných, 7 300 ks oviec, 762 kôz, 70 ks koní, 108 000 ks hydiny a takmer 8 000 včelstiev. Tieto počty predstavujú do 2 % celkového úhrnu zvierat za SR. Rastlinná výroba je zameraná zvlášť na pestovanie obilnín, najmä pšenice ozimnej a jačmeňa ozimného. Pestovanie zeleniny a ovocia zďaleka nezodpovedá potenciálu okresu a reprezentuje len veľmi malé výmery. V okrese Trebišov hospodári spolu 816 subjektov, ktorí sú žiadateľmi o dotácie, z toho je 281 podnikateľských subjektov (a. s., s. r. o., neziskové organizácie a súkromne hospodáriaci roľníci) a 535 fyzických osôb nepodnikateľov, ktorí užívajú od 1 ha do cca 15 ha.

Vinohradnícka oblasť Tokaj leží v katastri siedmich obcí okresu, ako uzavretá vinohradnícka oblasť na kvalifikovaných honoch o výmere 908 ha na juhozápadných výbežkoch Zemplínskych vrchov. Tokajské vinohradníctvo predstavuje najstarší, hospodársky stále využívaný tradičný agroekosystém, ktorého originálny produkt nemá obdobu vo svete. Napriek tomu od 90-tych rokov došlo k značnému znehodnoteniu tohto bohatstva, vinohrady sú využívané len na 55,73 % (výmera produkčných vinohradov je 506 ha), 402 ha z legislatívne uznanej výmery je nevyužívaných. Právna ochrana vinohradníckej oblasti Tokaj je zabezpečená zápisom v elektronickom registri chránených označení pôvodu a chránených zemepisných označení Európskej komisie, ako aj medzinárodnou registráciou chráneného označenia pôvodu č. 45 „Tokajské víno zo Slovenskej oblasti“ z roku 1967 vo Svetovej organizácii duševného vlastníctva v Ženeve. Pre riešenie skutkového stavu bolo ustanovené Tokajské združenie, Združenie Tokajská vínna cesta a Občianske združenie Tokaj Regnum. Základom riešenia daného stavu je problém inštitútu náhradného užívania pozemkov, ktorý bráni oprávneným vlastníkom reštrukturalizovať a vysádzať nové vinohrady v regióne Tokaj. Preto treba urýchlene zrealizovať pozemkové úpravy, ako podmienku ďalšieho rozvoja vinohradníctva a cestovného ruchu.

Napriek skutočnosti, že vývoj cestovného ruchu v okrese Trebišov má v posledných rokoch pozitívny trend, prírodný a kultúrny potenciál okresu nie je efektívne využitý. Zemplín disponuje vzácnou koncentráciou ruín stredovekých hradov, kaštieľmi a inými kultúrnymi pamiatkami, múzeami. Atraktívnou destináciou regiónu je vinohradnícka oblasť Tokaj s koloritom historických vínnych pivníc, tradíciami osláv vinobrania, kultúrnymi folklórnymi podujatiami, kúpeľami Byšta (chátrajú už niekoľko rokov), rozmanitou prírodou v Zemplínskom a Slanskom pohorí, atraktívnymi cyklotrasami, možnosťou atraktívnej plavby po rieke Bodrog, rybníkmi, vodnými dielami. Dôvodom nedostatočného využívania tohto potenciálu je nielen chýbajúca kvalita a komplexnosť infraštruktúry cestovného ruchu, napr. ubytovacích a stravovacích kapacít a komplexnosť ponuky, ale aj malá koordinácia regionálnej ponuky a jej subjektov.

V okrese Trebišov je 66 materských škôl, do ktorých bolo prijatých 2 385 detí, z toho 50 s vyučovacím jazykom slovenským. Osem materských škôl je integrovaných so základnou školou a v okrese pôsobí jedna jednotriedna cirkevná materská škola.

Základných škôl je 54, z toho 1-9. ročník 45. Spolu je v nich 509 tried. V roku 2015 ich navštevovalo 9 246 detí. Okrem toho je v základných školách 58 špeciálnych tried pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, v ktorých sa vzdeláva 492 žiakov.

Tabuľka č. 8 Štruktúra základných škôl v okrese

Rok	Počet štátnych základných škôl	Počet tried v ZŠ	Počet žiakov v ZŠ
2012	54	520	9 428
2013	54	513	9 231
2014	52	490	8 693
2015	54	509	9 246

Zdroj: vlastné spracovanie

V okrese Trebišov pôsobia aj školy a školské zariadenia pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktoré patria do zriaďovateľskej pôsobnosti Okresného úradu Košice - Špeciálna základná škola pri Reedukačnom centre, Školská 158, Bačkov pre žiakov s mentálnym postihnutím a poruchami správania, Základná škola pri zdravotníckom zariadení, Hraň 447 pre žiakov s mentálnym postihnutím a zdravotným znevýhodnením, Špeciálna základná škola, Majlátha 1, Kráľovský Chlmec pre žiakov s mentálnym postihnutím, Špeciálna základná škola, SNP 827/53, Sečovce pre žiakov s mentálnym postihnutím, Špeciálna základná škola, M. R. Štefánika 83, Trebišov pre žiakov s mentálnym postihnutím, Spojená škola internátna, Poľná 1, Trebišov s organizačnými zložkami: Odborné učilište internátne, Špeciálna základná škola internátna a Praktická škola internátna pre žiakov s mentálnym postihnutím.

Súčasťou výchovného systému je 41 školských klubov detí pri základných školách a 3 školské kluby detí pri cirkevných základných školách, 3 centrá voľného času zriadené mestom Trebišov a obcami okresu, jedno súkromné centrum voľného času a jedno cirkevné centrum voľného času.

Vo vzťahu k **systému stredného školstva** je Košický samosprávny kraj v okrese Trebišov zriaďovateľom: Gymnázia Trebišov, Gymnázia Kráľovský Chlmec (s vyučovacím jazykom maďarským), Spojenej školy v Sečovciach (Gymnázium a Stredná odborná škola), Strednej odbornej školy v Pribeníku, Strednej odbornej školy v Kráľovskom Chlmcu a Obchodnej akadémie v Trebišove. V okrese Trebišov pôsobí Súkromná stredná škola Deutsch - Slowakische Akademien, a. s. a Cirkevná stredná odborná škola sv. Jozafáta. Stredné odborné školy majú vysoký potenciál pre výchovu celého spektra trhom požadovaných profesií za predpokladu ich vybavenia materiálным, technickým a personálnym vybavením pre výkon praktického vyučovania zodpovedajúcim aktuálnemu vývoju a potrebám praxe.

Okres Trebišov má priemerne rozvinutú sieť zdravotníckych zariadení reprezentovanú dvoma nemocnicami (NsP Trebišov a. s. - určená ako subjekt hospodárskej mobilizácie s 530 lôžkami) a NsP Kráľovský Chlmec (prvý záchytný bod pre 3 stanice záchranej zdravotnej služby), 11 obcí má zriadenú polikliniku. Sieť zdravotníckych zariadení je doplnená 28 ambulanciami všeobecnej zdravotnej starostlivosti pre deti a dorast v 9 obciach a mestách, 48 ambulanciami všeobecnej zdravotnej starostlivosti pre dospelých v 20 obciach a mestách a 121 špecializovanými ambulanciami. NsP Trebišov, a. s. poskytuje komplexnú zdravotnú cieľenú starostlivosť pre občanov okresu, ale aj pre obyvateľov príľahlých okresov. Významné sú nadregionálne pracoviská chirurgie s pokročilou laparoskopiou, otorinolaryngologické kompetenčné centrum jednotlivej zdravotnej starostlivosti a očné pracovisko.

Z pohľadu **epidemiologického rizika** je významné, že okres Trebišov patrí medzi prihraničné okresy Slovenskej republiky, kde je jedno z troch miest vstupu možného ohrozenia verejného zdravia obyvateľstva SR – železničná stanica v Čiernej nad Tisou, útvar policajného zaistenia pre cudzincov v Sečovciach – určený na umiestňovanie rodín s deťmi, blízkosť k Ukrajinskej

hranici - aktuálne v súvislosti s možnosťou zavlečenia poliomyelitídy na územie okresu Trebišov. Podiel rómskeho obyvateľstva, s prevažne nízkym hygienickým štandardom bývania a komunálnej hygieny, má významný vplyv na zdravotný stav – vysoká dojčenská a novorodenecká úmrtnosť, dlhodobá epidémia syfilisu, epidémia parotitídy, črevné nákazy, výskyt sociálno-patologických javov, najmä rozšírenie intravenózneho užívania drog a s ním spojená epidémia vírusovej hepatitídy C. To zvyšuje nároky na výkon systému zdravotnej starostlivosti vrátane preventívneho pôsobenia.

Celkovo je v okrese 7 verejných a neverejných poskytovateľov **ambulantných alebo pobytových sociálnych služieb**. Okrem týchto sociálnych služieb sú v okrese poskytované aj terénne sociálne služby, predovšetkým domáca opatrovateľská služba.

Najväčším zariadením je LUMEN – ŠZ, ZpS, a DSS v Trebišove, ktorej zriaďovateľom je Košický samosprávny kraj. V tomto zariadení sa poskytujú sociálne služby s celoročným pobytom pre seniorov a pre ľudí s rôznym zdravotným postihnutím. Celková kapacita zariadenia je 210 klientov. Zariadenie disponuje pričlenenými zariadeniami, a to nocľahárňou pre 18 klientov. V účelovom zariadení Územný spolok Slovenského červeného kríža v Trebišove (SČK) poskytuje jedáleň denne 80 obedov pre sociálne slabšie rodiny, bezdomovcov, dôchodcov. Zariadenie opatrovateľskej služby Dom humanity SČK Kráľovský Chlmec disponuje kapacitou 12 lôžok pre klientov a vlastnou jedálňou. V zariadení opatrovateľskej služby Dom SČK Prameň nádeje Trebišov sa poskytujú služby pre klientov s celkovou kapacitou 30 lôžok. Špecializované zariadenie Maják Trebišov je kapacitne využívané fyzickými osobami so zdravotným postihnutím, odkázanými na pomoc inej fyzickej osoby. Zariadenia núdzového bývania Maják Trebišov slúži ženám a deťom, na ktorých je páchané domáce násilie. V súčasnosti je v zariadení 22 klientov, z toho 12 detí. Územný spolok SČK v uvedených zariadeniach zamestnáva 29 zamestnancov a ďalších 18 zamestnancov formou využitia projektov zameraných na sociálne ciele.

II. Zhodnotenie rozvojového potenciálu okresu Trebišov

Opätovné naštartovanie dynamiky sociálneho a ekonomického rozvoja okresu Trebišov musí byť založené na:

- využití domácich prírodných zdrojov najmä pre **rozvoj poľnohospodárskej produkcie a osobitne vinárstva ale aj spracovania nerastných surovín,**
- aktivácii ekonomického potenciálu okresu vrátane disponibilnej dopravnej infraštruktúry,
- **výhodnej medzinárodnej polohe a napriek dočasnému útlmu kľúčovej polohe rozhrania územia EÚ a trhov východnej Európy,**
- využití ľudských zdrojov a skvalitnení štruktúry disponibilnej pracovnej sily,
- využití vzdelávacieho a intelektuálneho potenciálu stredných škôl nielen v polohe na prax orientovaného vzdelávania, rekvalifikácie a celoživotného vzdelávania, ale aj transferu know-how do regiónu.

Ekonomický a sociálny rozvoj okresu Trebišov sa môže oprieť o nasledujúce výrobné faktory, ktorých efektívnemu zhodnoteniu a rozvoju je potrebné venovať pozornosť v Akčnom pláne:

- dostatok voľných pracovných síl (napr. aj kvalifikovaných v poľnohospodárstve, hospodárstve, službách, remeselníctve a pod.),

- vybudovaná špecifická dopravná infraštruktúra a potenciál jej kompletizácie,
- vysoký potenciál stredného odborného školstva, vrátane potenciálu pre šírenie inovácií,
- možnosti využitia intenzívnej cezhraničnej spolupráce na slovensko-maďarskej hranici,
- možnosti zohrávať špecifickú úlohu v ekonomike využívajúcej blízkosť východných trhov,
- kompletizácii infraštruktúry pre podnikanie vo väzbe na vyššie uvedené aspekty rozvoja ekonomiky,
- viacjazyčnosť obyvateľstva,
- priaznivé klimatické podmienky pre rozvoj poľnohospodárskej výroby a kvalitnú pôdu,
- historické a prírodné bohatstvo, bohaté tradície najmä vo väzbe na Tokajský región,
- vhodné podmienky pre rozvoj tranzitného aj pobytového turizmu na celom území, hlavne v letnej sezóne.

Limitmi ekonomického a sociálneho rozvoja okresu Trebišov, ktoré je potrebné riešiť v rámci Akčného plánu sú najmä:

- **nízky podiel finalizácie poľnohospodárskej ale aj priemyselnej výroby,**
- **disponibilita adekvátnej infraštruktúry pre rozvoj podnikania v priemysle a službách,**
- **konkurenčné prostredie** pre poskytovanie služieb a zakladanie a fungovanie podnikov **v blízkom Maďarsku** spôsobujúce únik podnikateľských aktivít i zákazníkov z regiónu,
- **odchod mladých kvalifikovaných ľudí,**
- vysoký podiel exportu produktov (aj poľnohospodárskych) s nízkou pridanou hodnotou a mierou finalizácie výroby,
- **nepriaznivá vzdelanostná a sociálna štruktúra obyvateľstva,** dlhodobo nezamestnaní sú prevažne nízko kvalifikovanou pracovnou silou,
- vysoký nárast počtu obyvateľov v kombinácii s chudobou a dlhodobou nezamestnanosťou predstavuje vysoký tlak na rozvoj infraštruktúry, zvlášť bývania,
- vysoká miera osobnej zadlženosti vedie nezamestnaných k uplatneniu sa v šedej ekonomike namiesto na formálnom trhu práce,
- **nedostatočne využitý potenciál sociálnej ekonomiky medzi trhom práce a verejným obstarávaním ako nástroja podpory lokálnej ekonomiky,**
- **orientácia vzdelávacieho systému nereflektujúca štruktúru odboru, potreby trhu práce a zaostalé technické vybavenie vzdelávania v technických odboroch žiadaných trhom práce,**
- zlý technický stav historických pamiatok,
- existencia starých environmentálnych záťaží, najmä po bývalých veľkých poľnohospodárskych celkoch a podnikateľoch,
- **dostupnosť pôdy a objektov, ktoré sú už niekoľko rokov blokované konkurzným konaním alebo exekúciou nielen pre produkciu, ale aj pre sanáciu environmentálnych záťaží predstavujúc obrovské riziká pre životné prostredie,**
- zlý technický stav a nízka energetická efektívnosť verejných budov a zariadení verejných služieb,
- kvalita cestnej infraštruktúry,
- zlé životné podmienky znevýhodnených skupín obyvateľstva vrátane marginalizovaných rómskych komún (MRK), ktoré sú prekážkou zapojenia na trh práce,

- chýbajúce protipovodňové opatrenia,
- **nedostatok integrovaných výchovných a preventívnych programov pre mládež,**
- nedostatok domáceho kapitálu,
- nízka miera efektívneho spracovania odpadu a absencia funkčnej regionálnej skládky,
- veľké rozdiely medzi mestami a obcami na hospodárskej aj vzdelanostnej úrovni,
- nedostatočná technická/environmentálna infraštruktúra obcí,
- **slabá podpora začínajúcich podnikateľov a malých a stredných podnikov** – nízka atraktivnosť pre investorov,
- nízka podpora veľkých firiem s potenciálom zamestnávania v oblasti uchádzania sa o EŠIF,
- malá miera kumulovaného vnútorného disponibilného kapitálu,
- **nízka miera spolupráce v území a roztrieštená sídelná štruktúra,**
- **slabá prezentácia územia ako celku,**
- **nedostupnosť poľnohospodárskej pôdy a disponibilného fondu nehnuteľností pre podnikanie v dôsledku blokácie procesmi dlhoročných exekučných konaní.**

III. Východiská Akčného plánu

Akčný plán okresu Trebišov vychádza z identifikovaných potenciálov a limitov pre sociálny a ekonomický rozvoj okresu. Je založený na zhodnotení územného kapitálu okresu a jeho jednotlivých miest a obcí a je založený na využití ich konkurenčných výhod a možností spolupráce. Tento prístup vytvára predpoklady pre udržateľný rozvoj okresu s efektívnym využitím intervencie z verejných zdrojov formou podpory realizácie Akčného plánu.

K základným výzvam Akčného plánu patria:

- **Zvýšenie dynamiky hospodárskeho rastu,** celkového rozvoja a výrazná zmena trvale zaostávajúcej pozície okresu v porovnaní s ostatnými okresmi v rámci KSK.
- **Zníženie nezamestnanosti,** ktorej hlavnými príčinami z pohľadu kvality pracovnej sily sú:
  - nedostatočné reagovanie školstva na potreby trhu práce z hľadiska kvality absolventov a ich odborovej štruktúry,
  - vysoká miera osobnej zadlženosti,
  - nevyužitie potenciálu sociálnej ekonomiky, medzitrhu práce a sociálne zodpovedného verejného obstarávania ako nástroja podpory lokálnej ekonomiky,
  - nízka konkurencieschopnosť regionálnej produkcie ale aj prostredia pre podnikanie vo vzťahu ku susediacim regiónom v SR, Maďarsku a na Ukrajine,
  - neexistencia efektívneho systému komunikácie miestnych aktérov podporujúcich rast zamestnanosti.
- **Zvýšenie kvalifikačnej úrovne, zlepšenie kvalifikačného profilu dostupnej pracovnej sily** tak, aby zodpovedala potrebám trhu práce z hľadiska profilu absolventov ich pripravenosti pracovať s novými technológiami súc vybavený potrebnými zručnosťami a vedomosťami.

- ***Výraznejšie zapojenie pôdohospodárstva.*** Špecifické klimatické a pôdne podmienky pre špecifickú poľnohospodársku výrobu so zohľadnením očakávaných zmien a potreby adaptačných opatrení v reakcii na klimatické zmeny, vrátane využitia potenciálu obnoviteľných zdrojov a úspor energie zvlášť v kontexte podpory regionálnej sociálnej ekonomiky, tvorby pracovných príležitostí, znižujúce sa životné náklady, prispievajú tým k vyššej kvalite života.
- ***Využitie prírodného potenciálu pre rozvoj agroturizmu*** s cieľom zachovať, využívať a rozvíjať udržateľným spôsobom prírodné zdroje, vrátane kvalít historickej kultúrnej krajiny, predovšetkým pre poľnohospodársku výrobu, cestovný ruch, ale aj využitie nerastných surovín, vodných ciest do Maďarska, bohatstva rybárskych revírov, poľovnej zveri, včelstiev, Chránenej krajinskej oblasti Latorica a iné. Využiť existujúci prírodný potenciál územia okresu, ktorý vytvára osvedčené podmienky pre orientáciu hospodárstva založeného na vysoko produkčnom poľnohospodárstve, potravinárskej výrobe s ekologickým zameraním. Prírodný potenciál zvlášť predurčuje okres Trebišov k rozvoju agroturizmu. K špecifickým hodnotám patrí aj ustupujúca tradícia zeleninárstva, ovocinárstva v okrese a odrodový genofond, ktorý je jedinečný v strednej Európe. S klimatickými zmenami sa v okrese Trebišov postupne menia podmienky na rozvoj rastlinnej výroby. Lesné aj nelesné pozemky, odvodňovacie a melioračné kanály, poldre majú potenciál tvorby obnoviteľných zdrojov a pri rešpektovaní environmentálnych limitov môžu zohrávať významnejšiu úlohu v hospodárskom rozvoji, zamestnanosti a prosperite okresu, najmä jeho vidieckych oblastí. Listnaté lesy v okrese Trebišov sú aj zdrojom produktov a poskytujú ekosystémové služby, ktoré človek využíva už oddávna a ktoré majú značný sociálno-ekonomický a verejnoprospešný význam (lesné plody, huby, liečivé byliny, zverina a pod.). Tieto zdroje sú však v súčasnosti nedostatočne využívané. Existujú aj predpoklady na rozvoj poľovníctva a rybárstva v regióne, ktoré majú potenciál dosiahnuť značný produkčný a rekreačný význam.
- ***Využitie prírodného potenciálu pre rozvoj geoturizmu.*** Z geologického hľadiska je územie Zemplínskych vrchov tvorené pestrými horninovými komplexmi. Okrem geologických fenoménov sa tu nachádzajú pamiatky banskej činnosti po ťažbe medených rúd a antracitu a tiež významné archeologické dedičstvo. Z geologického a technicko-historického hľadiska sú hodnotnými aj samotné tokajské vínné pivnice budované v neogénnych vulkanitoch, pretože predstavujú jedinečnú možnosť k nahliadnutiu na hĺbkovú stavbu geologického prostredia. Geopark, ako produkt cestovného ruchu, nástroj podpory regionálneho rozvoja a súčasť integrovanej starostlivosti o krajinu, má v regióne zatiaľ nevyužitý potenciál.
- ***Využívanie kultúrneho potenciálu v cestovnom ruchu*** za predpokladu zachovania a udržateľného rozvoja potenciálu okresu obnovou a sprístupnením kultúrnych pamiatok (kaštiele, hrady). Tento potenciál tvorí najmä unikátny komplex kultúrnej krajiny Tokaj.
- ***Efektívne využitie špecifickej dopravnej a technickej infraštruktúry.*** Zabezpečenie kľúčových investícií potrebných pre efektívne využitie špecifickej dopravnej a technickej infraštruktúry, zlepšenie dostupnosti okresu a tým zvýšenie atraktivity pre investorov i návštevníkov.

- **Dobudovanie environmentálnej infraštruktúry** umožňujúcej udržateľný rozvoj ekonomických aktivít v okrese. Podpora starostlivosti o zelenú infraštruktúru v krajine, manažment biotopov, manažment územia geoparku, budovanie a údržba náučných chodníkov, sprístupňovanie lokalít ekologického cestovného ruchu.
- **Cestovný ruch** orientovaný na zhodnotenie synergie prírodných a kultúrnych faktorov atraktivity kompletizáciou, kvalitnou technickou infraštruktúrou a infraštruktúrou cestovného ruchu - hotelierstvo, ubytovacie služby, komplexné služby so zameraním na poznávací, zážitkový a kultúrny cestovný ruch, agroturistiku, geoturistiku, kulinárstvo a podobne.
- **Geografická poloha a územná spolupráca** - okres Trebišov má obrovský potenciál produkcie ale aj odbytu špecifických produktov (vrátane služieb) a možnosti kooperácie založenej na doplnkovosti a na del'be práce v rámci regionálnych a cezhraničných stratégií rozvoja. K významným výzvam patrí aj využitie špecifickej situácie dvoch odlišných kvalít štátnej hranice – vonkajšej a vnútornej Schengenskej hranici.
- **Potreba užšej medzirezortnej a územnej koordinácie**, plánovania a riadenia zo strany štátu, VÚC a miestnych samospráv. Je potrebné odstrániť prekážky pre lokálne iniciatívy a zlepšiť motiváciu a inštitucionálny rámec na spoločný postup obcí a okresov, nájsť prienik individuálnych a skupinových záujmov, zosúladiť konkrétne projekty do Akčného plánu a následne cez vytvorené štruktúry napomáhať ich rozvoju.

Akčný plán okresu Trebišov charakterizujú rovnaké princípy, ako akčné plány ostatných najmenej rozvinutých okresov:

- efektívne využívanie a rozvoj územného kapitálu okresu vrátane existujúceho ekonomického potenciálu s dôrazom na podporu rozvoja domáceho podnikania s dobrou pozíciou na svetových trhoch, potenciálom rozšírenia výroby, ale i začínajúcich podnikateľov,
- dôraz na zvyšovanie tvorby pridanej hodnoty a finalizáciu produkcie v okrese s dôrazom na pôdohospodársky sektor a nadväzujúce spracovanie jeho produktov, vrátane ich kombinácie,
- využitie vysokého potenciálu stredného odborného školstva pri adaptácii pracovnej sily na požiadavky trhu práce, ale aj v polohe transferu know-how pre prax z vysokého školstva, vedy a výskumu a intenzívnu podporu high-tech v praxi,
- synergia rôznych zdrojov a charakteru intervencií, vrátane využitia kombinácie súkromných a verejných zdrojov,
- podpora projektov integrujúcich viacero subjektov, replikovateľných projektov a kľúčových projektov pre tvorbu pracovných príležitostí,
- podpora skvalitnenia podmienok na podnikanie a život v okrese s dôrazom na stabilizáciu mladých vzdelaných ľudí a aktívne zapojenie na trhu práce osobitne u MRK,
- efektívnejšie poskytovanie dostupných a kvalitných verejných služieb, vrátane investovania do vlastných kapacít a infraštruktúry s cieľom zvýšenia kvality a efektívnosti poskytovania služieb.

Hlavným cieľom Akčného plánu je znížiť mieru nezamestnanosti v okrese Trebišov podporou vytvorenia 1 540 pracovných miest do roku 2020 a to nasmerovaním aktivít do nasledovných hlavných oblastí:

- **podpora budovania kapacít integrovaného manažmentu regionálneho rozvoja** s cieľom širšieho a efektívnejšieho využitia všetkých dostupných nástrojov a zdrojov jeho podpory, napr. EŠIF, grantov a dotácií na zlepšenie dostupnosti pracovných príležitostí a kvality života obyvateľov,
- **vytváranie nových pracovných príležitostí prostredníctvom cielenej podpory rozvoja ekonomiky okresu**, kompletizácie a synergie existujúcich a nových nástrojov na zvýšenie zamestnanosti,
- **aktívne intervencie do oblastí kvality ponuky pracovnej sily**, integrácie vzdelávacích, informačných a poradenských aktivít podľa požiadaviek trhu práce a priorit okresu pre všetky skupiny obyvateľstva,
- **zlepšenie podmienok pre všetky formy podnikania a samozamestnávania**, vrátane podpory poľnohospodárstva a rozvoja cestovného ruchu v rámci okresu Trebišov.

IV. Návrhy opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Akčného plánu okresu Trebišov, časový harmonogram, spôsoby a zdroje financovania

Prioritné oblasti rozvoja Akčného plánu sú definované tak, aby sa garantovala obsahová a časová koordinovanosť jednotlivých opatrení a úloh Akčného plánu s využitím finančnej podpory jednotlivých operačných programov v programovom období 2014 – 2020 komplementárne s intervenciami zo štátneho rozpočtu a iných zdrojov, vrátane súkromných. Realizácia Akčného plánu bude podporená aj ďalšími systémovými opatreniami vlády SR, VÚC, miest a obcí okresu Trebišov koordinovaných medzirezortnou Radou pre najmenej rozvinutý okres v zmysle zákona o podpore najmenej rozvinutých okresov a Rozvojovou radou okresu Trebišov.

Akčný plán obsahuje systémové opatrenia a aktivity na úrovni okresu, VÚC a štátu. Systémové opatrenia sú zamerané na koordináciu a spoluprácu, majú za cieľ vytvoriť vhodné inštitucionálne prostredie na tvorbu pracovných miest. Kľúčové aktivity vedú priamo k vytvoreniu pracovných miest, alebo odstraňujú prekážky rozvoja zamestnanosti v okrese a sú pilotnými aktivitami, ktoré budú následne replikované v iných odvetviach a lokalitách okresu.

Akčný plán **obsahuje opatrenia** vo vyššie uvedenej štruktúre **rozdelené do nasledujúcich oblastí:**

- A. Prioritná oblasť Komunikácia a koordinácia,**
- B. Prioritná oblasť Podnikanie a lepšie pracovné miesta** – reprezentujúca dopytovú stránku trhu práce,
- C. Prioritná oblasť Vzdelanie a kariéra** reprezentujúca ponukovú stránku trhu práce,
- D. Prioritná oblasť Moderné a dostupné verejné služby,**
- E. Systémovými opatreniami na úrovni KSK,**
- F. Systémovými opatreniami na úrovni štátu.**

Prioritné oblasti rozvoja Akčného plánu sú definované tak, aby bola garantovaná obsahová a časová koordinovanosť jednotlivých projektov, aktivít a systémových opatrení Akčného plánu s využitím podpory jednotlivých operačných programov v programovom období 2014 – 2020 s komplementárnymi intervenciami zo štátneho rozpočtu a iných zdrojov. Realizácia Akčného plánu bude podporená aj ďalšími podpornými systémovými opatreniami vlády SR.

Nasledujúca tabuľka uvádza stručný prehľad systémových opatrení, prioritných oblastí a aktivít Akčného plánu okresu Trebišov:

Systemové opatrenia a kľúčové aktivity Akčného plánu	Partneri
A. Prioritná oblasť Komunikácia a koordinácia	<i>Cca 15 vytvorených pracovných miest</i>
A.1 Rozvojová platforma Trebišova a Centrum podpory regionálneho rozvoja <ul style="list-style-type: none"> • podpora aktivít sieťovania a kooperačných štruktúr okresu, podpora vzniku podnikateľských klastrov, • projektová podpora a príprava projektov – implementácia Akčného plánu a ďalších rozvojových aktivít, • poradenstvo, kouching a mentoring, • koordinácia činnosti MAS a RRA na území okresu. A.2 Klaster Tokaj A.3 Geopark Zemplín-Tokaj	mestá a obce, mesto Trebišov, subjekty územnej spolupráce, KSK, podniky, školy MPRV SR, Výbor, MAS
B. Prioritná oblasť Podnikanie a lepšie pracovné miesta	<i>Cca 1200 vytvorených pracovných miest</i>
B.1. Podpora podnikania v pôdohospodárstve a potravinárstve Podpora minimálne 10 podnikateľských projektov v pôdohospodárstve zameraných na produkciu a spracovanie v živočíšnej a rastlinnej výrobe, ako aj na podporu poľnohospodárskeho klastra. B.2 Podpora minimálne 6 mladých farmárov	MPRV SR, MH SR, podnikateľské subjekty, malí a strední farmári, Výbor, spracovatelia produktov
B.3 Podpora podnikateľských subjektov v priemysle, službách a cestovnom ruchu <p>B.3.1. Podpora minimálne 10 podnikateľských subjektov v priemysle a službách</p> <p>B.3.2. Podnikateľský inkubátor Kráľovský Chlmec</p> <p>B.3.3. Podpora udržateľného cestovného ruchu – podpora minimálne 4 subjektov pôsobiacich v oblasti cestovného ruchu</p>	SARIO, SIEA, MPSVR SR, MŽP SR, MH SR, MDVRR SR, KSK, ODM, podnikateľské subjekty, Výbor, mestá a obce okresu Trebišov, MVO
B.4. Podpora obecných podnikov Minimálne 6 pilotných projektov obecných podnikov zameraných na verejno-prospešné práce.	MPSVR SR, MF SR - SIH, MPSVR SR, MPRV SR, obce a mestá, KSK, MV SR, MH SR

C. Prioritná oblasť Vzdelanie a kariéra	<i>Cca 70 vytvorených pracovných miest</i>
C.1 Vybudovanie minimálne 6 tréningových centier	MPSVR SR, MPRV SR, Výbor, KSK
C.2 Vybudovanie minimálne 3 regionálnych centier vzdelávania	SOŠ, KSK, MPRV SR, MPSVR SR, Výbor
C.3 Podpora investícií do predprimárneho a primárneho vzdelávania, posilnenie celodenného vzdelávacieho systému s využitím existujúcich priestorov miest a obcí	obce a mestá, MPRV SR, MV SR, Výbor, mesto Trebišov
C.4 Zapojenie sa do Národných projektov ÚPSVaR SR v okrese Trebišov a do projektu podpory zamestnávania v poľnohospodárstve v okrese Trebišov Zlepšenie postavenia UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti UoZ a znevýhodnených UoZ.	MPSVR SR, MPRV SR, ÚPSVaR Trebišov
D. Prioritná oblasť Moderné a dostupné verejné služby	<i>Cca 250 vytvorených pracovných miest</i>
D.1. Zlepšenie dostupnosti a kvality zdravotnej starostlivosti Centrá integrovanej zdravotnej starostlivosti	MPRV SR, MZ SR, Výbor
D.2. Zvýšenie kvality života Projekty pre zvýšenie kvality života obyvateľov okresu, na udržanie mladej a vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, s pozitívnym dosahom na rozvoj cestovného ruchu a regionálne produkty.	obce a mestá, mesto Trebišov, MPRV SR, Výbor
E. Systémové opatrenia na úrovni Košického samosprávneho kraja	
E.1 Vytvorenie platformy pre riešenie kľúčových problémov hospodárskeho a sociálneho rozvoja najmenej rozvinutých okresov v kraji E.2 Vytvorenie podmienok na realizáciu úloh vyplývajúcich z Akčného plánu v oblasti stredného školstva	KSK
F. Systémové opatrenia na úrovni SR	

A. Prioritná oblasť Komunikácia a koordinácia

Systémové opatrenia na úrovni okresu sú zamerané na vytvorenie kapacít, inštitucionálnych a organizačných rámcov a zabezpečenie logistickej a technickej podpory implementácie Akčného plánu.

Popis jednotlivých opatrení a kľúčových aktivít

Opatrenie A.1 Rozvojová platforma Trebišova a Centrum podpory regionálneho rozvoja

Vytvorenie sietí spolupráce, podnikateľských klastrov a Rozvojovej rady okresu Trebišov, v ktorej sú kľúčovými partnermi mestá, obce, podnikateľské subjekty, školy a neziskový sektor. Rada napĺňa v celom rozsahu úlohu koordinátora aktivít Akčného plánu a platformu spolupráce na hospodárskom a sociálnom rozvoji, vytvára kapacity na tvorbu koncepcií, vrátane sociálnej integrácie na úrovni okresu.

Centrum podpory regionálneho rozvoja je výkonným orgánom pre implementáciu Akčného plánu a ďalších rozvojových aktivít, ako aj projektové stredisko pre prípravu kľúčových aktivít – projektov Akčného plánu, na zabezpečenie úloh technického sekretariátu, mediálnej a komunikačnej podpory, na podporu inkluzívneho verejného obstarávania, tvorbu spoločných projektov a iniciatív aktérov v území, zakladanie zdieľaných spracovateľských a distribučných prevádzok. Bude vykonávať aj poradenstvo, kouching a mentoring v úzkej spolupráci so zamestnávateľmi ako súčasť spoločensky zodpovedného podnikania.

V súlade s ustanoveniami schválenej Partnerskej dohody zabezpečí Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu zriadenie Integrovannej siete Informačno-poradenských centier podporujúcich realizáciu Akčného plánu prostredníctvom informačno-konzultačných aktivít pre potreby žiadateľov a prijímateľov projektov realizovaných na území NRO. Pracovná banka a centrum poradenstva, ako súčasť Centra podpory regionálneho rozvoja bude využívať opatrenia Integrovannej siete Informačno-poradenských centier.

V súlade s plnením úlohy B.9 uznesenia vlády č. 45/2016 k Akčnému plánu rozvoja okresu Kežmarok sa predpokladá postupné posilňovanie kompetencií okresného úradu v regionálnom rozvoji, čo sa prejaví aj v inštitucionálnom nastavení Centra podpory regionálneho rozvoja v Trebišove.

Vytvorené pracovné miesta:	13
Partneri:	mestá a obce okresu Trebišov, podnikateľské subjekty, školy, subjekty územnej spolupráce
Kľúčový partneri (gestori):	Výbor, mesto Trebišov,
Termín realizácie:	2016 – 2020
Prijímateľ RP:	nezisková organizácia

Centrum by sa malo stať výkonným orgánom koordinácie miestnych akčných skupín (MAS) a regionálnej rozvojovej agentúry, najmä prostredníctvom prepojenia aktivít a podpory implementácie stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou sledujúc cieľe Akčného plánu.

Partneri:	mestá a obce okresu Trebišov, podnikateľské subjekty, školy, subjekty územnej spolupráce, MAS
Kľúčový partneri (gestori):	Výbor, mesto Trebišov
Termín realizácie:	2016 – 2020

Opatrenie A.2 Klaster Tokaj

Klaster Tokaj bude orientovaný na propagáciu miestnych produktov a synergií medzi vinárstvom, geoturizmom a agroturizmom, založenie miestneho podniku služieb pre vinárov, akadémie vzdelávania a tréningového centra pre vinárov v nadväznosti na postupnú realizáciu pozemkových úprav vo vinohradníckej oblasti Tokaj.

Partneri:	mestá a obce okresu Trebišov, podnikateľské subjekty, školy, subjekty územnej spolupráce, MAS
Kľúčoví partneri (gestori):	Výbor, mesto Trebišov
Termín realizácie:	2016 – 2020
Prijímateľ RP:	občianske združenie

A.3 Geopark Zemplín - Tokaj

Cieľom geoparku je reprezentovať územie nielen z hľadiska geologického, ale aj z hľadiska archeologickej, ekologickej, historickej a kultúrnej osobitosti európskeho významu. Geopark ako subjekt cestovného ruchu môže byť významným hnacím prvkom pre miestny ekonomický rozvoj smerujúci k novým ekonomickým aktivitám regiónu.

Partneri:	mestá a obce okresu Trebišov, podnikateľské subjekty, školy, subjekty územnej spolupráce, MAS
Kľúčoví partneri (gestori):	Výbor, KSK
Termín realizácie:	2017 – 2020
Prijímatelia RP	občianske združenie

Predpokladané zdroje financovania prioritnej oblasti A. Komunikácia a koordinácia

Predpokladané zdroje financovania:	RP, vlastné zdroje, PRV/IROP (CLLD)
Celkový rozpočet:	950 tis. EUR
Z toho výška RP:	789,48 tis. EUR

B. Prioritná oblasť Podnikanie a lepšie pracovné miesta

Prioritná oblasť je zameraná na podporu miestnej/subregionálnej ekonomiky a inovácií ako súčasť zvyšovania zamestnanosti intervenciami na dopytovej strane trhu práce. Cieľom je rozvoj ekonomických aktivít podnikateľského a verejného sektora, ktoré udržateľne a efektívne zhodnocujú lokálne zdroje a umožňujú využitie disponibilnej pracovnej sily.

Dlhodobým zámerom je dosiahnuť lepšie využitie hospodárskeho potenciálu okresu Trebišov s dopadom na rast ekonomickej aktivity a zamestnanosti vytvorením lepších pracovných miest.

Popis jednotlivých systémových opatrení a kľúčových aktivít

Opatrenie B.1. Podpora podnikania v pôdohospodárstve a potravinárstve

Opatrenie predpokladá podporu minimálne 10 podnikateľských projektov v pôdohospodárstve zameraných na produkciu a spracovanie v živočíšnej a rastlinnej výrobe, ako aj na podporu poľnohospodárskeho klastra. Regionálny príspevok je určený na vypracovanie štúdií udržateľnosti a podporu klastra.

Vytvorené pracovné miesta:	87
Partneri:	malí a strední farmári, regionálne odbytové organizácie a spracovatelia produktov, MPRV SR, MH SR
Kľúčoví partneri (gestori):	Rozvojová platforma
Termín realizácie:	2016 – 2020
Prijímateľ RP:	subjekty územnej spolupráce, iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce

Opatrenie B.2 Podpora minimálne 6 mladých farmárov

Opatrenie predpokladá podporu minimálne 6 mladých farmárov podnikajúcich v živočíšnej a rastlinnej výrobe, naviazaných na koordináciu v rámci poľnohospodárskeho klastra.

Vytvorené pracovné miesta:	20
Kľúčoví partneri (gestori):	Mladí farmári
Partneri:	MPRV SR, Rozvojová platforma
Termín realizácie:	2016 – 2020

Opatrenie B.3. Podpora podnikateľských subjektov v priemysle, službách a cestovnom ruchu

Aktivity opatrenia Podpora vzniku nových a existujúcich podnikateľských subjektov budú zamerané na :

- stimulovanie podnikania, najmä prostredníctvom uľahčenia využívania nových nápadov v hospodárstve, podporu firiem a zvýšenie miery ich prežitia na trhu aj prostredníctvom vytvorenia podmienok pre podporu rastu, inovatívnosti a rozvoja,
- na rozvoj udržateľného cestovného ruchu; ako komplexný produkt v oblasti vidieckeho cestovného ruchu, rozvoj ekoturizmu, geoturizmu, podpora regionálnej cestovnej kancelárie a organizácií destinačného manažmentu.

V rámci tohto opatrenia budú zvlášť podporené nasledujúce aktivity:

Aktivita B.3.1. Podpora minimálne 10 podnikateľských subjektov v priemysle a službách, vrátane inovácie a zavádzania nových produktov a technológií, výskumu a vývoja a podpora ich vstupu na nové trhy, vývoj nových obchodných modelov.

Vytvorené pracovné miesta:	458
Kľúčoví partneri (gestori):	podnikateľské subjekty okresu Trebišov, Výbor, ODM
Partneri:	SARIO, SIEA, SBA, MH SR, MŽP SR, MPSVR SR, MPRV SR
Termín realizácie:	2016 – 2020
Prijímateľ RP:	subjekty územnej spolupráce, iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce

Aktivita B.3.2. Podnikateľský inkubátor Kráľovský Chlmec

Podpora malých a stredných podnikateľov, spracovanie analýzy voľných objektov a plôch, vyhľadávanie potenciálnych investorov a turistického informačného centra v meste s výhľadovým umiestnením Klientskeho centra Okresného úradu Trebišov, pracovisko Kráľovský Chlmec v spojení s poskytovaním agendy živnostenského podnikania, katastra, ochrany životného prostredia a ďalších režimových činnosti polície (realizácia prostredníctvom rekonštrukcie bývalej budovy OPP v centre mesta).

Kľúčoví partneri (gestori):	Výbor, mesto Kráľovský Chlmec, podnikateľské subjekty
Partneri:	-
Termín realizácie:	2016 – 2020
Prijímateľ RP:	mestá a obce, právnické osoby, subjekty územnej spolupráce

Aktivita B.3.3 Podpora udržateľného cestovného ruchu – podpora minimálne 5 subjektov pôsobiacich v oblasti cestovného ruchu a podpora aktivít sieťovania a podpora propagácie cestovného ruchu.

Podpora subjektov a združení v oblasti cestovného ruchu využívajúcich vysoký prírodný a kultúrnohistorický potenciál okresu Trebišov pre jeho rozvoj, rozšírenie aktuálnej ponuky služieb a atraktivít zvyšujúcich konkurencieschopnosť regiónu, osobitne destinácie Tokaj, alebo geoparku Zemplín - Tokaj.

Vytvorené pracovné miesta:	104
Partneri:	MPRV SR, Rozvojová platforma okresu Trebišov MŽP SR, MDVRR SR, KSK, mestá a obce okresu Trebišov
Kľúčoví partneri (gestori):	mesto Trebišov, podnikateľské subjekty, MVO, ODM
Termín realizácie:	2016 – 2020
Prijímatelia RP:	subjekty územnej spolupráce, iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce

Opatrenie B.4. Podpora obecných podnikov

Realizácia minimálne 6 pilotných projektov zameraných na vznik obecných podnikov ako medzitru práce s dôrazom na ekonomickú udržateľnosť, zvlášť v obciach s vysokou

mierou nezamestnanosti s prioritou ich zamerania na verejno-prospešné práce, v nasledujúcich oblastiach:

- záhradníctvo, výsadba sadu, pestovanie zeleniny,
- spracovanie ovocia a zeleniny pre školské jedálne, zariadenia pre seniorov, zdravotnícke zariadenia a zariadenia hromadného stravovania,
- zber a úprava odpadového dreva, spracovanie lokálneho zdroja drevnej hmoty, výroba drevených brikiet a ďalších výrobkov z dreva,
- výroba betónových tvárnic, dlažby, zatravnovacích dlažieb a okrasných a cestných obrubníkov, výroba prefabrikátov,
- pestovanie a predaj bio poľnohospodárskych produktov,
- rozvoj včelárstva a výroba úľov,
- pestovanie a sušenie liečivých rastlín,
- chov domácich hospodárskych zvierat,
- poskytovanie ubytovacích a stravovacích služieb,
- zážitková agroturistika,
- agrolesníctvo,
- výroba kompostérov, zriadenie obecnej kompostárne,
- zriadenie krajčírskych dielne,
- rekonštrukcie chodníkov,
- stavebné činnosti, rekonštrukcie,
- údržba verejných priestorov.

Vytvorené pracovné miesta:	min. 178 – 280
KPúčovní partneri (gestori):	mestá a obce okresu Trebišov, Veľký Horeš, Kráľovský Chlmec, Veľčaty, Vojčice, Kuzmice, Hrčel', Zemplínska Teplica, Malé Ozorovce, Sirmík, Výbor
Partneri:	MPRV SR, ÚPSVaR, Štátne lesy SR, KSK, MPSVR SR, MF SR, MH SR, MV SR
Termín:	2016 - 2020
Prijímatelia RP:	právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce

Predpokladané zdroje financovania prioritnej oblasti B. Podnikanie a lepšie pracovné miesta

Predpokladané zdroje financovania:	RP, OP ĽZ, PRV, vlastné zdroje, SIH, Interreg SK-HU, obce, OP VaI, OP KŽP, súkromné zdroje, investičné stimuly
Celkový rozpočet:	68 111 tis. EUR
Z toho výška RP:	2729,04 tis. EUR
Z toho orientačne programy spolufinancované z EŠIF:	22 150 tis. EUR

C. Prioritná oblasť Vzdelávanie a kariéra

Prioritná oblasť je zameraná na posilnenie, prestavbu a modernizáciu existujúcej vzdelávacej infraštruktúry na úrovni okresu, aby bola schopná flexibilne a kvalitne reagovať na regionálne potreby trhu práce s ohľadom na špecifiká disponibilnej pracovnej sily a uchádzačov o zamestnanie.

Hlavnými nástrojmi, ktoré majú napomôcť zmene štruktúry výchovy pracovných síl s ohľadom na regionálny a širší regionálny kontext sú:

- vybudovanie tréningových centier, pracovných inkubátorov s dôrazom na rozvoj zručností v nAPOjení na stredné odborné školy v okrese,
- podpora dopytovo a na prax orientovaného školstva a výskumných a vývojových aktivít (regionálnych centier vzdelávania),
- podpora investícií do predprimárneho a primárneho vzdelávania,
- využitie národných projektov ÚPSVaR pre zvýšenie zamestnanosti UoZ,
- rozvíjanie pilotného modelu procesu diagnostiky a rediagnostiky detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s cieľom zvýšiť ich úspešnosť pri dosahovaní vzdelávacích výsledkov.

Tréningové centrum je subjekt, ktorý zabezpečuje ďalšie vzdelávanie v súlade s ustanoveniami zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Tréningové centrum je vzájomne prepojené s obecnými podnikmi, kde sa vykonáva príprava na výkon jednoduchých povolání v spolupráci so SOŠ a s podporou rekvalifikačných programov ÚPSVaR. Cieľovou skupinou v týchto centrách sú najmä uchádzači, ktorí nemajú ukončenú povinnú školskú dochádzku. Z celkového času prípravy tvorí 80 % praktická časť a 20 % teoretická časť.

Regionálne centrum vzdelávania je výchovno-vzdelávací subjekt pri strednej odbornej škole, ktorého cieľom je poskytovať odborné vzdelávanie a prípravu v študijných a učebných odboroch a rekvalifikačné kurzy v akreditovaných programoch ďalšieho vzdelávania, ktoré promptne reagujú na aktuálnu potrebu trhu práce v danom okrese. Cieľovou skupinou sú žiaci stredných odborných škôl, široká verejnosť, uchádzači o zamestnanie, ktorí majú záujem o konkrétnu odbornú špecializáciu alebo rekvalifikáciu.

Popis kľúčových aktivít

C.1 Vybudovanie min. 6 tréningových centier v nadväznosti s priamou väzbou na stredné odborné školy a v nadväznosti na obecné podniky a v ich pôsobnosti, ktorých úlohou bude pre ľudí s neukončeným vzdelaním poskytovať možnosť získania praktických zručností za účelom pracovného uplatnenia sa v obecných podnikoch a neskôr na voľnom trhu práce, ako aj zvyšovanie finančnej gramotnosti týchto osôb.

Vytvorené pracovné miesta:	25
Kľúčoví partneri (gestori):	SOŠ DSA Trebišov, SOŠ sv. Jozafáta, SOŠ Kráľovský Chlmec, ÚPSVaR Trebišov, Výbor, MPSVR SR, MPRV SR, KSK
Termín realizácie:	príprava a realizácia 2016 – 2020

Prijímatelia RP:	subjekty územnej spolupráce, iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce
-------------------------	---

Opatrenie C.2. Vybudovanie regionálnych centier vzdelávania s priamou väzbou na stredné odborné školy

Opatrenie je zamerané na kompletizáciu systému inkluzívneho vzdelávania v súlade s aktuálnymi a perspektívnymi požiadavkami trhu práce.

Kľúčoví partneri (gestori):	Výbor, MŠVVŠ SR, ÚPSVaR, KSK, MPSVR SR, MPRV SR
Partneri:	SOŠ DSA Trebišov, Cirkevná SOŠ sv. Jozafáta Trebišov, SOŠ Pribeník, SOŠ Kráľovský Chlmec, KSK
Termín:	2017
Prijímateľ RP:	subjekty územnej spolupráce, iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce

Opatrenie C.3 Podpora investícií do predprimárneho a primárneho vzdelávania, posilnenie celodenného vzdelávacieho systému s využitím existujúcich priestorov miest a obcí

Vo vybraných obciach okresu Trebišov je potrebné dobudovať nové priestorové kapacity pre predškolskú výchovu v materských školách, pričom je potreba orientovať sa na prepojenie so základnými školami s cieľom umožniť plynulý prechod detí do základnej školy a na podporu špecializácie základných škôl v okrese s cieľom posilniť záujem žiakov o technické a prírodovedné odbory, praktické vyučovanie a získanie základných návykov v rámci integrovaného vzdelávacieho procesu. Zároveň je potrebné rozvíjať celodenné vzdelávacie aktivity na základných školách, ktoré zvýšia šancu zvlášť žiakov z MRK získať stredné vzdelanie a umiestnenie na trhu práce.

Počet nových prac. miest:	8
Kľúčoví partneri (gestori):	Výbor, mesto Trebišov, MPRV SR, MV SR
Termín:	2016 - 2020
Prijímateľ RP:	mestá a obce, právnické osoby, subjekty územnej spolupráce

C.4 Zapojenie sa do Národných projektov ÚPSVaR SR

Hlavným cieľom je zlepšiť postavenie UoZ na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a zamestnanosti UoZ a znevýhodnených UoZ podporou vytvárania pracovných miest, zníženie nezamestnanosti, osobitne dlhodobú nezamestnanosť, podpora rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti v NRO s vysokou mierou evidovanej nezamestnanosti.

Základnými aktivitami sú:

- podpora vytvárania pracovných miest pre UoZ,
- podpora vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ s osobitým zreteľom na dlhodobo evidovaných UoZ v sociálnych podnikoch pracovnej integrácie vytvorených v zmysle zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti,
- podpora vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov, podpora zamestnania v poľnohospodárskej prvovýrobe,

- poskytovanie finančného príspevku na podporu mobility,
- poskytovanie individualizovaných služieb UoZ.

Ide najmä o:

- NP Praxou k zamestnaniu – mentorované zapracovanie a prax u zamestnávateľa,
- NP Absolventská prax štartuje zamestnanie – finančný príspevok na vykonávanie absolventskej praxe a podpora následného vytvorenia nového pracovného miesta,
- NP Úspešne na trhu práce – podpora zamestnanosti mladých u prvého zamestnávateľa a podpora samozamestnania,
- NP Cesta z kruhu nezamestnanosti – podpora zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných,
- NP Šanca na zamestnanie – podpora zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných a inak znevýhodnených UoZ u verejných zamestnávateľov,
- NP Chceme byť aktívni na trhu práce – podpora vytvorenia pracovných miest pre znevýhodnených UoZ nad 50 rokov veku,
- NP Cesta na trh práce.

Kľúčoví partneri (gestori):	MPSVR SR
Partneri:	ÚPSVaR Trebišov
Termín realizácie:	od roku 2016-2020

Pozn.: Celkový rozpočet na realizáciu NP ÚPSVR pre všetky najmenej rozvinuté okresy je 50 000 tis. EUR na 5 rokov, z toho orientačne pre okres Trebišov (podľa počtu UoZ) 6 500 tis. EUR, podľa schválených žiadostí cez Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny.

Predpokladané zdroje financovania prioritnej oblasti C. Vzdelávanie a kariéra“

Predpokladané zdroje financovania:	OP ĽZ, IROP, mesto Trebišov, RP
Celkový rozpočet:	14 020 tis. EUR
Z toho výška RP:	1458,48 tis. EUR
Z toho orientačne programy spolufinancované z EŠIF:	1350 tis. EUR

D. Prioritná oblasť Moderné a dostupné verejné služby

Prioritná oblasť Moderné a dostupné verejné služby je zameraná na zvýšenie atraktívnosti okresu pre prácu, bývanie a podnikanie a tým stabilizáciu kvalifikovanej pracovnej sily, rozvoj ekonomiky okresu a stabilizáciu mladých ľudí v okrese a to prostredníctvom:

- vybudovania siete centier integrovanej zdravotnej starostlivosti a rekonštrukcie lokálnych centier v obciach s vysokou mierou nezamestnanosti a zdravotným rizikom,
- zvýšenia kvality života a udržania mladej pracovnej sily.

Opatrenie D.1. Zlepšenie dostupnosti a kvality zdravotnej starostlivosti

Podpora vzniku minimálne dvoch centier integrovanej zdravotnej starostlivosti a vybraných sociálnych služieb - vybudovanie a rekonštrukcia minimálne dvoch centier v rámci okresnej siete integrovanej zdravotnej starostlivosti v obciach s vysokou mierou nezamestnanosti a zdravotným rizikom. Centrá budú integrovať funkciu zdravotnej starostlivosti a podpory zdravia.

Kľúčoví partneri (gestori):	NsP n. o., Kráľ. Chlmec, Výbor, SČK, MPRV SR
Termín:	2016 - 2020
Prijímateľ RP:	subjekty územnej spolupráce, iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce

Opatrenie D.2 Zvýšenie kvality života

Cieľom tohto opatrenia je vytvoriť zásobník projektov slúžiacich v prvom rade pre zvýšenie kvality života obyvateľov okresu, na udržanie mladej a vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, s pozitívnym vplyvom na rozvoj cestovného ruchu a na regionálne produkty.

Vytvorené pracovné miesta:	80
Kľúčoví partneri (gestori):	mesto Trebišov, Výbor, MPRV SR
Termín:	2017 - 2020
Prijímateľ RP:	subjekty územnej spolupráce, iné právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, mestá a obce

Predpokladané zdroje financovania prioritnej oblasti D. Moderné a dostupné verejné služby

Predpokladané zdroje financovania:	IROP, RP, INTERREG SK-HU, iné zdroje
Celkový rozpočet:	9580 tis. EUR
Z toho výška RP:	838 tis. EUR
Z toho orientačne programy spolufinancované z EŠIF:	4150 tis. EUR

E. Systémové a podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu okresu Trebišov na úrovni KSK

Samosprávny kraj okrem iného zabezpečuje trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj; zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja vyššieho územného celku; spolupracuje s príslušnými orgánmi štátnej správy pri zosúladovaní programu rozvoja vyššieho územného celku a rozvojových programov verejných prác dotýkajúcich sa územia vyššieho územného celku; podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj regiónu, atď. Pre úspešnú realizáciu akčných plánov najmenej rozvinutých okresov je kľúčová koordinácia, podpora a iniciatíva samosprávneho kraja.

E.1. KSK vytvorí platformu pre riešenie kľúčových problémov hospodárskeho a sociálneho rozvoja najmenej rozvinutých okresov v kraji.

Cieľmi platformy sú:

- vytvorenie podmienok na realizáciu úloh vyplývajúcich z Akčného plánu jednotlivých okresov v oblastiach kompetencií VÚC (odborné vzdelávanie a príprava, sociálne služby, VOD a pod.), koordinácia na úrovni Úradu KSK,
- v prípade potreby na základe procesu monitorovania a hodnotenia jednotlivých schválených Akčných plánov NRO navrhovanie prehodnotenia a aktualizácie koncepčných a strategických dokumentov na regionálnej úrovni reflektujúc špecifiká jednotlivých NRO na území KSK,
- iniciovanie zaradenia a prerokovania jednotlivých prioritných projektov schválených Akčných plánov NRO na území KSK do Regionálnej integrovanej územnej stratégie prostredníctvom Rady partnerstva na úrovni VÚC,
- podieľanie sa na koordinácii subjektov územnej spolupráce vrátane cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce s cieľom umožniť NRO na území KSK zapájať sa do prípravy a realizácie nadregionálnych a medzinárodných projektov súvisiacich (komplementárne alebo synergicky) s projektmi v schválených Akčných plánoch NRO,
- zapájanie výrobcov z NRO ako dodávateľov zvlášť potravín pre zariadenia v pôsobnosti kraja.

E.2 Vytvorenie podmienok na realizáciu úloh vyplývajúcich z Akčného plánu v oblasti stredného školstva v NRO

F. Podporné systémové opatrenia na realizáciu Akčného plánu na úrovni ústrednej štátnej správy

Pre úspešnú realizáciu Akčného plánu je potrebné nad rámec uznesenia vlády SR vo vzťahu k okresu Trebišov prijať nasledujúce systémové opatrenia na úrovni štátnej správy:

- zabezpečiť urýchlenie procesu prekládky cesty I/79 v Trebišove ulicami kpt. Nálepku, Cukrovarská a Mestskou časťou Milhostov,
- zabezpečiť II. etapu rekonštrukcie Cesty I. triedy od obce Veľaty do Kráľovského Chlmca,
- zabezpečiť rekonštrukciu cesty II/555 Michalovce - Veľké Kapušany - Kráľovský Chlmec,
- zabezpečiť rekonštrukciu cesty II/552 Košice - Veľké Kapušany - hranica s Ukrajinou,
- zabezpečiť rekonštrukciu ciest C1 a to Čerhov - Veľká a Malá Tŕňa; Malý Ruskov - Plechotice; križovatka Rad - Svinice a Zemplínske Jastrabie - Cejkov,
- zabezpečiť prestavbu pravobrežnej hrádze na rieke Ondava v úsekoch km 7,070 – 14,200 v katastrálnom území Zemplínske Hradište a v katastrálnom území Trebišov,
- realizovať začlenenie územia Zemplín - Tokaj medzi geoparky v zmysle aktualizácie Koncepcie geoparkov SR,
- urýchliť exekučné konania na nehnuteľný majetok, ktorý chátraním stráca hodnotu a potenciál generovať zamestnanosť v okrese,
- zvýšiť úlohu štátu pri zlepšovaní výsledkov žiakov základných škôl so sociálne znevýhodneného prostredia,

- zlepšiť informovanosť o výhodách remeselných odborov,
- výrazne zvýšiť informovanosť a možnosti sociálne zodpovedného verejného obstarávania,
- zvýšiť úlohu programov ministerstva kultúry pri zachovávaní a kreatívnom využívaní tradičných remesiel,
- prehodnotiť inštitucionálnu stránku podpory najmenej rozvinutých okresov a najmä rozsah jej administratívnych kapacít a financovania z verejných zdrojov,
- zabezpečiť proaktívnu prácu SARIO s firmami, podporu vstupu zahraničných investorov do vytvorenia logistickej infraštruktúry pozdĺž modernizovanej širokorozchodnej trate.

G. Spôsoby a zdroje financovania Akčného plánu rozvoja okresu Trebišov

Z celkovej odhadovanej finančnej investície **114 426 tis. EUR v rokoch 2016 – 2020 sa predpokladá krytie z verejných zdrojov vo výške 83 053 tis. EUR a z ostatných a vlastných zdrojov 31 373 tis. EUR, pričom táto investícia do okresu Trebišov bude podporená sumou 5 815 tis. EUR formou regionálneho príspevku.**

Všetky sumy uvádzané pri jednotlivých opatreniach sú indikatívne a budú detailne špecifikované až v rámci procesu realizácie opatrení. Úspešnosť aktivít závisí od predloženia a schválenia príslušných projektov v súlade s podmienkami operačných programov, ako aj od rozsahu zapojenia súkromných zdrojov.

Úspešnosť aktivít závisí od predloženia a schválenia príslušných projektových zámerov v súlade s podmienkami operačných programov a Programu rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020, ako aj od rozsahu súkromných zdrojov, efektivity zapojenia verejných zdrojov a možností štátneho rozpočtu. Podmienkou podpory projektových zámerov, ktoré majú ambíciu byť financované z európskych programov, je ich súlad s cieľmi a oprávnenými aktivitami operačných programov a Programu rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020, ako aj s podmienkami podpory, stanovenými v príslušných výzvach.

Prijímateľmi podpory RP sú subjekty podľa zákona č. 336/2015 Z. z.

V prípade, že opatrenie Akčného plánu bude financované z verejných zdrojov a bude smerovať subjektom vykonávajúcim hospodársku činnosť, bude posudzované a realizované podľa osobitných predpisov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci.

Tabuľka č. 9 Poskytnutie regionálneho príspevku pre okres Trebišov

Návrh rozdelenia Regionálneho príspevku v tis. EUR a vytvorenie pracovných miest						
Prioritná oblasť	2016	2017	2018	2019-20	Spolu (v tis. EUR)	Vytvorené pracovné miesta
A. Systémové opatrenia na úrovni okresu	17	130,994	196,197	445,289	789,48	15
B. Prioritná oblasť Podnikanie a lepšie pracovné miesta	310	445,28	588,88	1384,88	2729,04	1200
C. Prioritná oblasť Vzdelanie a kariéra	170	423,726	169,923	694,831	1458,48	70

D. Prioritná oblasť Moderné a dostupné verejné služby	503	100	195	40	838	250
Spolu	1000	1100	1150	2565	5815	1535

V. Proces monitorovania a hodnotenie dosiahnutého pokroku v zlepšení hospodárskej, sociálnej a environmentálnej situácii v okrese Trebišov

Implementácia Akčného plánu je monitorovaná Radou pre rozvoj najmenej rozvinutého okresu Trebišov na základe odporúčaní a pravidelných správ skupiny expertov vypracovaných v úzkej spolupráci s Projektovým centrom. Výbor sa schádza podľa potreby, najmenej však 2-krát ročne, aby vyhodnotila dosiahnutý pokrok, prijala potrebné odporúčania pre pokračovanie implementácie Akčného plánu a predložila návrhy a odporúčania ministrovi DVRR SR na zmenu príslušného uznesenia, doplnenie uznesení, prípadne aktualizáciu Akčného plánu.

Monitorovanie a hodnotenie plnenia Akčného plánu bude realizované prostredníctvom schváleného súboru ukazovateľov.

Konkrétne výsledkové ukazovatele monitorovania a hodnotenia stanoví Rada pre rozvoj najmenej rozvinutého okresu Trebišov následne po schválení Akčného plánu vládou SR, pričom východisková hodnota bude stanovená hodnotou k 31. 12. 2015.

Základnými kritériami pre výber projektov v rámci pilotných štartovacích aktivít a pre výber indikatívnych aktivít pre realizáciu v rámci Akčného plánu sú:

- udržateľnosť aktivity po skončení doby priamej podpory,
- realizovateľnosť aktivity v danom čase, priestore a s danými kapacitami (finančnými, ľudskými, organizačnými),
- nevyhnutnosť aktivity v kontexte definovanej stratégie (je aktivita nevyhnutným predpokladom, prispieva rozhodujúcou mierou, prispieva, neprispieva),
- synergické efekty aktivity nad rámec jej priameho zamerania,
- miera efektu danej intervencie – očakávaná veľkosť kvalitatívnej a kvantitatívnej zmeny (napr. počet novovytvorených pracovných miest),
- miera zacielenia aktivity na riešenie primárnych problémov regiónu/súlad s prioritami stratégie,
- environmentálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota ekonomicky a sociálne zameraných aktivít),
- sociálne prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a ekonomicky zameraných aktivít),
- ekonomické prínosy aktivity (ako pridaná hodnota environmentálne a sociálne zameraných aktivít).

Po schválení Akčného plánu vládou SR prijme Rada pre rozvoj najmenej rozvinutého okresu Trebišov ukazovatele monitoringu a hodnotiace kritériá úspešnosti implementácie Akčného plánu na základe predloženého návrhu jej členov.

VI. Integrácia už existujúcich rezortných programov, resp. prierezových programov a návrh odstránenia prekážok na ich využívanie

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením z 26. augusta 2015 č. 476 k návrhu zákona o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a svojím uznesením z 10. februára 2016 č. 45 k návrhu Akčného plánu rozvoja okresu Kežmarok zároveň uložila príslušným ministrom rozsiahly súbor úloh zameraných na podporu najmenej rozvinutých okresov.

Ide konkrétne o tieto úlohy, plnenie ktorých bude mimoriadne významné aj pre okres Trebišov:

(z uznesenia č. 45/2016)

- poskytovať dotácie na obstaranie nájomných bytov pre mladých v rozsahu limitov výdavkov rozpočtu verejnej správy na príslušný rozpočtový rok (B.5),
- zapracovať do hodnotiacich kritérií, posudzovania žiadostí o poskytnutie dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obciam, bodové zvýhodnenie projektov najmenej rozvinutého okresu tak, aby bol na zabezpečenie vyrovnávania regionálnych rozdielov zohľadnený zámer podpory rozvoja najmenej rozvinutého okresu (B.6),
- vytvoriť podmienky na vypracovanie projektov svojpomocnej výstavby domov (B.8),
- vytvoriť pracovnú skupinu na vypracovanie návrhu legislatívneho riešenia upravujúceho problematiku hospodárskeho, sociálneho a územného rozvoja regiónov a obcí s cieľom zahrnúť do pôsobnosti okresných úradov ich participáciu na realizácii úloh z akčných plánov najmenej rozvinutých okresov (B.9),
- vytvoriť podmienky na vybudovanie centra poradenstva a služieb zamestnanosti (kompetenčné centrum) zahŕňajúce kariérne a profesijné poradenstvo, služby pre trh práce, inkubačné programy a subjekty sociálnej ekonomiky (B.10),
- poskytnúť metodickú pomoc samosprávam a iným subjektom pri zakladaní a prevádzke subjektov sociálnej ekonomiky (B.11),
- pri tvorbe kritérií a vyhodnocovaní žiadostí o prenájom poľnohospodárskej pôdy v správe Slovenského pozemkového fondu zo strany úspešných žiadateľov o nenávratný finančný príspevok podľa podopatrenia 6.1 „Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov“ prioritne zohľadňovať žiadateľov z najmenej rozvinutého okresu (B.12),
- vypracovať legislatívne návrhy a metodické usmernenia pre samosprávy na zabezpečenie realizácie spoločensky zodpovedného obstarávania tovarov a služieb od regionálnych producentov a poskytovateľov, vrátane implementácie prioritných programov a aktivít Akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov (B.25),
- poskytnúť metodickú podporu na využívanie verejného obstarávania so sociálnym aspektom (B.26),
- odporúčanie vlády ministrom: zabezpečiť v súlade s § 4 ods. 3 zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov prostredníctvom monitorovacích výborov operačných programov zohľadnenie potrieb najmenej rozvinutého okresu, najmä pri tvorbe a predkladaní návrhov hodnotiacich a výberových kritérií, ako aj pri schvaľovaní zámerov národných projektov: do návrhu hodnotiacich a výberových kritérií zapracovať bodové zvýhodnenie projektov

z najmenej rozvinutého okresu; v prípade implementácie operačných programov prostredníctvom integrovaných územných investícií zabezpečiť začlenenie projektov z najmenej rozvinutého okresu do regionálnych investičných územných stratégií (C.1),

- odporúčanie vlády ministrom: prijať opatrenia na podporu realizácie aktivít akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov prostredníctvom zdrojov z európskych štrukturálnych a investičných fondov (C.2),
- odporúčanie vlády ministrom: preskúmať ďalšie možnosti zvýhodnenia žiadateľov z najmenej rozvinutých okresov o poskytnutie prostriedkov pomoci z európskych štrukturálnych a investičných fondov v súlade s usmerneniami európskych štrukturálnych a investičných fondov (C.3),
- odporúčanie vlády ministrom: zmeniť podmienky realizácie projektov s podporou európskych štrukturálnych a investičných fondov a programu cezhraničnej spolupráce zaradených do Akčných plánov rozvoja najmenej rozvinutých okresov v príručkách pre prijímateľov pomoci tak, aby zohľadňovali dobrovoľne prijaté záväzky na uplatňovanie prvkov sociálneho verejného obstarávania, predovšetkým pokiaľ ide o projekty s verejným využitím (C.4),
- odporúčanie vlády ministrom: iniciovať národné projekty, resp. tzv. globálne granty v rámci jednotlivých operačných programov zahrňujúce najmenej rozvinuté okresy ako implementačné územie modelových riešení (C.5).

(z uznesenia č. 476/2015)

- v rámci EŠIF možnosť nastavenia osobitných výziev pre žiadateľov z NRO, alebo pridelovania bodov v rámci hodnotiacich a výberových kritérií podľa miery rozvinutosti regiónov v procese schvaľovania žiadostí o nenávratný finančný príspevok (C.1),
- v maximálnej možnej miere využívať možnosti zálohových platieb a predfinancovania v súlade so Systémom finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014-2020 (C.2),
- zabezpečiť prípravu schémy na podporu nových a začínajúcich MSP v NRO prostredníctvom Operačného programu Výskum a inovácie formou nenávratnej finančnej pomoci s dôrazom na znevýhodnené sociálne skupiny (C.4),
- realizovať opatrenia na zvýšenie využívania finančných a nefinančných nástrojov SBA na podporu podnikania v NRO (C.5),
- realizovať opatrenia na podporu zapájania verejného sektora NRO do projektov medziregionálnej spolupráce (C.6),
- zabezpečiť, aby v NRO bola na obstaranie nájomných bytov možnosť poskytnúť dotáciu pri bytoch bežného štandardu až do výšky 50 % a pri bytoch nižšieho štandardu až do výšky 85 % z oprávnených nákladov (C.7),
- zabezpečiť vypracovanie kritéria, podľa ktorého žiadosti o poskytnutie dotácií na rozvoj bývania predložené mestami a obcami z NRO získajú pozitívne hodnotenie vo výške +100 bodov (C.8),
- zohľadňovať žiadosti o úvery zo ŠFRB z NRO tak, aby v prípade poskytnutia úveru bol mestám a obciam pri obstarávaní nájomných bytov poskytnutý úver s nulovou úrokovou sadzbou (C.9),
- podporiť vypracovanie projektových dokumentácií potrebných k výstavbe cyklistických komunikácií v NRO (C.15),
- podporovať v NRO zriaďovanie a prevádzku turistických autobusov (spojov) spájajúcich strediská cestovného ruchu, vydávanie turistických zľavových kariet,

výstavbu a rekonštrukciu ciest a parkovísk smerujúcich do stredísk cestovného ruchu, propagáciu a prezentáciu atraktivít a aktivít cestovného ruchu realizovaných prostredníctvom samospráv a neziskových organizácií (C16),

- zabezpečiť prípravu národného projektu Cesta na trh práce pozostávajúceho z aktivít: (1) Podpora vytvárania pracovných miest u verejných zamestnávateľov – pre nezamestnaných s dobou evidencie ako UoZ už od 3 mesiacov sa poskytne finančný príspevok vo výške 95 % ceny práce, maximálne 540,80 eura príspevok na úhradu časti nevyhnutných nákladov súvisiacich s výkonom práce, (2) Podpora vytvárania pracovných miest u zamestnávateľov – podpora 80 % ceny práce do maximálnej výšky 540,80 EUR počas 12 mesiacov, alebo – v prípade verejnoprospešných podnikov na dobu 18 mesiacov, (3) Zamestnám sa sám v poľnohospodárskej prvovýrobe – príspevok pre UoZ, ktorí začnú podnikáť ako SZČO, v maximálnej výške 5 600 EUR, (4) Poskytovanie príspevku na dochádzanie za prácou po dobu 12 mesiacov v závislosti od vzdialenosti od miesta bydliska, (5) Poskytovanie individualizovaných služieb pre UoZ posilnením personálnych kapacít odborných poradcov na úradoch práce (C.18),
- zabezpečiť vyhlásenie dopytového projektu na podporu regionálnej a lokálnej zamestnanosti – dotácie na časť mzdových nákladov a podpora, poradenstvo a vedenie pri zakladaní a prevádzkovaní subjektov sociálnej ekonomiky (C.19),
- zabezpečiť informačné a vzdelávacie aktivity (v oblasti životného prostredia) pre obce a ostatných partnerov územnej spolupráce za účelom rozvíjať regióny regiónov (C.24),
- zabezpečiť realizáciu projektov a aktivít v oblasti vodného hospodárstva v NRO (C.25) vrátane opatrení plánov manažmentu povodí a plánov manažmentu povodňového rizika,
- zabezpečiť realizáciu projektov v oblasti životného prostredia v NRO, a to najmä: odstraňovanie invazívnych druhov rastlín; podporu zelenej infraštruktúry v krajine; podporu zachovania biodiverzity a funkčnosti ekosystémov; manažmentu biotopov; starostlivosti o mestskú zeleň; pomocných prác pri odstraňovaní nelegálnych skládok odpadu; pomocných aktivítach a činnostiach pri budovaní a údržbe náučných chodníkov, poskytovania služieb v informačných centrách, pri budovaní geoparkov a projektov ekologického cestovného ruchu (vrátane cezhraničných projektov) (C.26),
- zabezpečiť uplatňovanie schémy štátnej pomoci pre zamestnávanie znevýhodnených a značne znevýhodnených osôb v oblasti pôdohospodárstva (C.27),
- umožniť prenájom poľnohospodárskej pôdy v správe SPF pre mladých, začínajúcich, poľnohospodárskych podnikateľov, v zmysle Konceptie podpory pre malých, mladých a rodinných farmárov (C.28),
- poskytnúť súčinnosť obciam a ďalším subjektom územnej samosprávy pri odovzdávaní znalostí, skúseností a transfere špecifického know-how v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka v NRO (C.29),
- vytvoriť podmienky na zapojenie UoZ, predovšetkým v NRO, do prác na čistení a základnej obnove hydromelioračných kanálov a priepustov v správe štátneho podniku Hydromeliorácie, ktoré nebudú súčasťou investičného projektu revitalizácie hydromelioračných sústav (C.30),
- vytvoriť podmienky na zapojenie UoZ, predovšetkým v NRO, do prác na úprave drobných vodných tokov a na výkone pomocných prác pri prebierkach a pri čistkách lesov v správe štátneho podniku Lesy SR (C.31),
- zabezpečiť podporu tvorby elokovaných pracovísk stredných odborných škôl v NRO, ktoré zvyšujú začlenenie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do ďalšieho

výchovno-vzdelávacieho procesu a zvyšujú uplatniteľnosť absolventov na trhu práce (C.32),

- zabezpečiť podporu zapájania základných a stredných škôl do národných projektov z OP ĽZ, najmä so zreteľom na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v NRO (C.33),
- pripraviť zvýšenie paušálu na žiaka v systéme duálneho vzdelávania pre NRO (C.34),
- zohľadniť NRO pre pilotovanie národných projektov z OP ĽZ na podporu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (C.35),
- zohľadniť odstraňovanie havarijných stavov na školách v NRO (C.37),
- zabezpečiť zvýšenie dotácie na žiaka pre využívanie rekreačných zariadení v NRO o 50 EUR (C.38),
- odporúča umiestňovať verejné investície do NRO (D.1).

V. Zoznam skratiek

CHKO Latorica	chránená krajinná oblasť Latorica
DSS	domov sociálnych služieb
ERDF	European Regional Development Fund (Európsky fond regionálneho rozvoja)
ESF	Európsky sociálny fond
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
MAS	miestna akčná skupina
MDVRR SR	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MSP	malé a stredné podniky
MŠ	materská škola
MŠVVŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NP	Národný projekt
NRO	najmenej rozvinutý okres
ODM	organizácia destinačného manažmentu
OP	Operačný program
OP KŽP	Operačný program Kvalita životného prostredia
OP ĽZ	Operačný program Ľudské zdroje
OP VaI	Operačný program Výskum a inovácie
OÚ TV	Okresný úrad Trebišov
OZ	občianske združenie
PO	právnické osoby
PRV	Program rozvoja vidieka
KSK	Košický samosprávny kraj
RP	regionálny príspevok
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SIH	Slovenský investičný holding
SOŠ	Stredná odborná škola
SR	Slovenská republika
SŠ	stredná škola
SZČ	samostatná zárobková činnosť
ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
ŠR	štátny rozpočet
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ŠVP	štátny vzdelávací program
ŠZ	špecializované zariadenia
UNESCO	Organizácia spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

UoZ	uchádzač o zamestnanie
ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚPSVR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
VÚC	vyšší územný celok
ZpS	zariadenia pre seniorov
ZŠ	základná škola